

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Mishle

Euchel, Isaac Abraham

Oifibakh, 565 [1804 oder 1805]

הינש המדקה

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10285

הקדמה ראשונה

אירע ענין כזה, אכן מה נענין בתרייהו, ובדאי חוב מוטל עלינו לילך
צעקנותם עקב ענוה ענות נדק וחמת: ומה שיש לדקדק עוד במאמר
הלז כבר העירותי עלי' בספרי דברי חכמים והידווחם בצרכות דף ויו
ע"ב ד"ה אמר ר' חלבו אמר רב הונא כל אדם שיש בו יראת שמים וכו'
והוא ענין נאה ונותקבל לע"ד, ואם יטב צעיניך ידידי הקורא עיין עוד
במ"ש בספרי הנ"ל במסכת ב"ב פ"א דף ט"ז ע"א ד"ה אמר ר' לוי וכו'
כי סיגנון אחד עולה לכאן ולכאן:

הקדמה שניה

מן הנ"ל

בהקדמה זאת כונתי להעיר ידידי הקורא שכל ווקוס שזכר
בספר המחוכם הזה תיבת חכמה או חכם
הכונה האמתית בו על חכמת התורה בכתב וצ"פ, כי ידוע הדבר
שהתורה שצ"פ אינה כי אם הפי' האמתית על תורה שכתב המקובל
צפי חז"ל צ"ד מפי צ"ד ונביא מפי נביא עד אדון הנביאים שקבל מפי
הקב"ה, וכמו כן צ"ש התואר חכם אין הכונה בדברי המלך החכם כ"א
על החכם בחכמת התורה שכתב וצ"פ, ואין מן הגורך להביא ראיה
לענין זה, כי לכל יודעי תלמודינו וצקי בגלילת המדרשי' נהדרר ענין זה
בברור גמור, באופן שראוי לדבר אך למותרי' וכתבתי ענין זה ע"ד
הערה לד' ואין כונתי שהמלך החכם הי' שונא שאר החכמות, כי מקרא
מלא נאמר (מלכים א' ד' ל"ג) וידבר על העצים מן הארז אשר בלבנון
וגו' וידבר על הכהמה ועל העוף וגו'; גם חז"ל הי' אוהבים שאר החכמות
ולומדיה', כנראה מדבריהם בתלמוד, שהי' משתמשי' בחכמת למודיות
כפעם בפעם, וצנין אז לכל הראיות הוא שחז"ל תקנו ברכה מיוחדת
צ"ש ומלכות לברך על הרואה חכם מחכמי א"ה, הגם כי כן נראה
בעליל שחז"ל הי' מחבבים החכמות והחכמים, מ"מ לא נהפוש אללם
תיבת חכמה או חכם הזכר בדברי המלך החכם רק על דברי תורה
לא זולת זה, וכל דבריהם דברי קבלה הם, ומחוייבי' אגתנו לשמוע
בקולם:

אף צמה שהעיד הכתוב שנראה וזמנו כפי שטחייתו שדבר שלמה דברים
רבים בחכמת הטבע, כנראה מן הכתובי' הנ"ל, הסבו חז"ל הדברי'
לענין הנוגע לד"ת, כנראה מפי' רש"י ז"ל והוא ממדרש חז"ל, יע"ש:
ואל הדמה בנפשך שחז"ל המניחו ענין זה מלבם, כי לעד"כ שהי' להם
שתי הוכחות ברורות בענין זה:

חדא ממה שמאלו בכתוב מפורש, שמפליא לעשות בחכמת שלמה,

הקדמה שניה

ב

עד שהעיד עלי' שחכמתו ניתן לו מאת ה', הכה' אם הדברים יוצגו רק על פשטם, הפלאה זו איני יודע מה היא, כי הדבר ידוע שקודם שלמה ואחריו בזמן נמצאים כמה שהי' חכמים בחכמת הטבע בכל חלקי', ובהכרח ז"ל שהשנה שהגיע לשלמה בענין זה, הוא דברים הנוגעים אל תורתנו הקדושה, אשר לא לבד שהפלוסופים אשר אינם מתייחסים א' תורתנו לא הגיעו א' הענין הזה, אף גם מאותן המתייחסים לבני עונו נעלמים ונסתרים ענינים כאלה מהם, כי נתונים המה מאת ה' לשלמה לבד למה :

ועוד ראוי לדברי חז"ל. באשר שגודע שחכמת הטבע נכללת בשלמה סוגים עליונים. והם המחזבים (הנקרא ז"ל דט אינערצו רייך), והנמחים (ז"ל דט פפאמלין רייך), ובעלי היים (ז"ל דט טיער רייך), וכל אחד מן ג' סוגים עליונים הנ"ל כולל תחתיו עוד כמה מינים ממינים שונים, כגודע למי שקרא בספרי חכמי הטבע, צפרט לרופאים, אשר ענין זה היא תחילת למודם בהכרח, כי במקום שתיים חכם הטבע שם ונתחיל הרופא :

הנה כאשר יסקיף המעיין במאמר הכתוב, ימצא שלא דבר שלמה בחכמת הטבע רק צמחים וצבעלי חיים כמבואר להדי' בכתוב, לא מן המחזבים, אף חמם שמיניהם רבו כמו רבו עד למאוד :

הנה כי כן, מה הוא השנה אשר מגיע לשלמה מענין זה, באשר שמיניו לאריסטו, פליניוס, דיסקארדוס ולפליסופי' רבים עוד שדברו צפנינים כאלה בחכמת הטבע בכל חלקי' בשלימות רב, ובאופן זה נמצא להם יתרון רב משלמה, ואי' אפוא הוא השנה שהשניתו הכתוב? א' בהכרח ז"ל כדברי חז"ל על כך פסוק וידבר וגו', ובחכמה דשלמה דעיקר כוונתו לדברי תורה וכנ"ל. זהו הנלע"ד ליתן טעם דדברי חז"ל שהסבו הדברים לדברי תורה, ולא הניחו הענין על פשטו לבד :

אבל מ"מ בודאי אין המקרא יוצא מידי פשטו, שכלתי ספק חקר והצין המלך החכם בכל חלקי חכמת הטבע יותר ממה שהגיעו וסיגיעו עוד כל הפלוסופי', באשר שהכתוב מעיד עלי' בצרור שחכמתו ניתן לו מאת ה' :

אמר המדפיס עוד מילין צפי לאמר, באשר שספר היקר הלו נמסר לכל אדם איש ואשה, קטן כגדול שיה צאופן שיד כל זו, מנורף לזה שהוא באמת אונר כלי חמודה כולל כל עניני מוסר ודרך ארץ, רק מפוזרים המה דדברי המלך החכם, אשר הודיענו במשלו ומוסריו הדרך אשר נלך בה לטוב לנו וזה וצבא, והפליג מאד להזהיר מן המדות הרעות ומגונות, הקנאה והתאוה, והכבוד, ומהם ובהם נכלל גם מדת הגאווה, מדה אשר יונר הכל פסלה, כנאמר משלי

הקדמה שניה

(משלי ח) גאה וגאון ודרך רע שנאחי, (ושם י"ד) צפי אויל חטר גאון, וסן הכה השתים לכל המדות המגונות, ושומר נפשו מהס צוודאי ישכיל וילתיה בכל דרכיו, וארחת לדיקים ישמור. גלל כן עלה בלבי להניג עוד פה הקדמה אחת בל"א כוללת השבח רוב המדות טובות, והגנות רוב מודות הפחתות, באופן שהיא מעט הכמות ורוב האיכות:

הקדמה שלישית

המן הנינן (אבות פרק ד') ר' אליעזר הקפר אומר, הקנאה, והחאה, והכבוד, מוציאין את האדם מן העולם:

דיןר חנא אאכט היר דיה חנאערקונג וויז דט דער געלד-גייטן, ווההל-לוסט אונד עהר-גייטן דען אונטר גאנג דעס אענטין בוירקען:

אויש דיר חנאערקונג איזט לור גניגן אב לו נעאין, וויז גגרינדט דייעס אאכטעס אייניכט חין דער זיטטען לעהרי ווההר, אאטען ער חויט דער אענגי אונלעהליגער אאטטער, נור חב גדאכטע דרייע נעהאליך געלד-גייטן, ווההל-לוסט אונד עהר-גייטן און געאערקט האט, חין בטרמכט דט דייע דיו טריב-פערדין דעס אונגליקס-רחדט אולער אאטטער זינד, אינדעאי דט חויף דעס געלד-גייטן ניכט זעלטין לחנק אאטטער אונד דייער דיו ווהרלז חולעס חיבלט אייט:

עבין זין ער העלט זיכט איט דער ווההל-לוסט, אונד עהר-גייטלי דיו עבין פאלט לו חולען אאטטערן וויז בקאנד פערלויטען:

דיא טעגליכה ערפארהונג, בלעהרט גאונג-חאס דט דייע דרייע ערווענטי הויפט אאטטער, דעס אענטין זעהר כאכטהייליג אונד העכטט טעדליך זינד. חין דייער חבזיכט האט החנא ר' אליעזר הקפר הנ"ל דייע דרייע אאטטער אונגאערקט, אונד זיך דחריבער איט קורלין ווהרטען ערקלעהרט, וויז דט דייע דרייע הויפט אאטטער נעהאליך געלד-גייטן ווההל-לוסט, אונד עהר-גייטן דען אונטר גאנג דעס אענטין בוירקטטפולליגען.

עש ערפאדרט דנהערא דיו פליכט דער עלטרן אונד לעהרר דען קינדן טחה חין זיהרער לחרטען יוגענד, דען אבטייע פיר ערווענטי, דרייע אאטטער ביז לו ברענגין.

יעדע טוגנד חבער, (חויטגנחאן דיו דעאווהט) האט זיהרן איטעל פונקט, פאן דייען דערף און ניכט אבווייכען, זאכטט קענטי דיו טוגנד לוס אאטטער ווערדין, לוס עקסעאפל דער נייד חויט וויז בקאנד חין הויפט אאטטער, זין דערף און חויף חולע הובועליגקייטען זיינט נעכטטנס חונכוועג-אונד בוועגליכה גיטער ניט ניידעס זיין, פיל מעהר פון הערלין זיהק חולעס גוטעס גענען, אונד חין זיינעס גליק חן טהייל נעאין:

פירט